



Міністерство освіти і науки України  
**ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет Енергетики, робототехніки та  
комп'ютерних технологій

Кафедра Електромеханіки, робототехніки,  
біомедичної інженерії та електротехніки

# **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА НАУКОВОГО ПОШУКУ**

**Методичні вказівки до самостійних та практичних робіт**

**для студентів третього (доктор філософії PhD) рівня вищої  
освіти денної форми навчання, спеціальності  
163 Біомедична інженерія**

**Харків 2025**

Міністерство освіти і науки України  
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Енергетики, робототехніки та  
комп'ютерних технологій

Кафедра Електромеханіки, робототехніки,  
біомедичної інженерії та електротехніки

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА НАУКОВОГО ПОШУКУ**

**Методичні вказівки щодо самостійних та практичних робіт**

Для студентів третього (доктор філософії **PhD**) рівня вищої освіти  
денної форми навчання, спеціальності  
163 Біомедична інженерія

**ЗАТВЕРДЖЕНО**  
Рішенням Науково- методичної  
ради факультету Енергетики,  
робототехніки та комп'ютерних  
технологій

Протокол № 2 від 26 грудня 2024 р.

Харків 2025

УДК 378.017:177.9:001.89](072)

А 38

Схвалено на засіданні кафедри ЕРБМІЕ  
Протокол № 6 від 4 грудня 2024 р.

**Рецензент:**

А 38

Академічна доброчесність та етика наукового пошуку: метод. вказівки **щодо самостійних та практичних робіт** для студентів третього (доктор філософії PhD) рівня вищої освіти денної форми навч., спеціальності 163 Біомедична інженерія / Держ. біотехнолог. ун-т; уклад. Н. Г. Косуліна, М. Л. Лисиченко, В. О. Шигимага. – Харків, 2025. – 45 с.

У методичних вказівках «Академічна доброчесність та етика наукового пошуку» містяться матеріали, що відповідають вимогам навчальної дисципліни «Академічна доброчесність та етика наукового пошуку»: зміст навчальної дисципліни за темами лекцій та практичних занять, методичні рекомендації для підготовки до практичних занять, завдання до самостійної роботи, теми для самостійного опрацювання та їх роз'яснення, перелік основної навчальної та навчально-методичної літератури рекомендованої для ознайомлення під час вивчення курсу, питання для перевірки знань з курсу, тестові завдання.

**УДК 378.017:177.9:001.89](072)**

**Відповідальний за випуск:** Н. Г. Косуліна

© Косуліна Н. Г. уклад., 2025  
Лисиченко М. Л.,  
Шигимага В. О.  
© ДБТУ, 2025



## ЗМІСТ

ВСТУП	5
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.....	8
Тема 1. Поняття та загальні засади дотримання академічної доброчесності.....	8
<i>Зміст, Контрольні питання, Література</i>	
Тема 2. Види академічної нечесності.....	9
<i>Зміст, Контрольні питання, Література</i>	
Тема 3. Академічна недоброчесність як непорядна поведінка в академічній спільноті.....	10
Тема 4. Плагіат та його різновиди.....	11
<i>Зміст, Контрольні питання, Література</i>	
Тема 5. Причини та наслідки академічної нечесності: психолого-педагогічний аспект.....	12
<i>Зміст, Контрольні питання, Література</i>	
Тема 6. Способи запобігання проявам академічної нечесності....	13
<i>Зміст, Контрольні питання, Література</i>	
Тема 7. Правила академічного письма.....	14
<i>Зміст, Контрольні питання, Література</i>	
ПИТАННЯ НА МОДУЛЬ 1.....	15
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.....	
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.....	16
Тема 1. Наукове дослідження як предмет філософського осмислення.....	24
<i>Зміст, Контрольні питання, Тести, Література</i>	
Тема 2. Раціональність наукового дослідження.....	26
<i>Зміст, Контрольні питання, Тести, Література</i>	
Тест 3. Поняття етики науки.....	27
<i>Зміст, Контрольні питання, Тести, Література</i>	
Тема 4. Науковий етос суб'єкта-дослідника.....	29
<i>Зміст, Контрольні питання, Тести, Література</i>	
Тема 5. Науковий дослідник у сучасному суспільстві .....	31
<i>Зміст, Контрольні питання, Тести, Література</i>	
ТЕМИ ДЛЯ РЕФЕРАТІВ на самостійну роботу	
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	34
Тема 1. Аналітико-синтетична обробка документів.....	34
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 1. Аналітико-синтетична обробка документів .....	34

<i>Завдання, Література</i>	
Тема 3. Бібліографічний опис неопублікованих документів, технічної документації.....	34
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 4. Електронні бібліотеки та архіви відкритого доступу.....	36
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 5. Вітчизняні та міжнародні наукові бази даних.....	36
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 6. Наукова література як джерело інформації. Види наукової продукції.....	37
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 7. Відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources, OER).....	37
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 8. Наукова наукометрична БД Scopus.....	38
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 9. Наукова наукометрична БД Web of Science.....	38
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 10. Наукові БД Springer Link, EBSCO, Wiley.....	38
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 11. Наукові пошукові системи.....	39
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 12. Бібліографічні менеджери.....	39
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 13. Міжнародні стилі цитувань.....	40
<i>Завдання, Література</i>	
Тема 14 Академічна доброчесність. Сервіси Unicheck, Starike Plagiarism.....	40
<i>Завдання, Література</i>	
СПИСОК ВИКОРИСТВАНИХ ДЖЕРЕЛ .....	42

## ВСТУП

Академічна доброчесність, чесне здобуття знань є ключем до успішного розвитку нашої країни. Сучасна молодь готова зробити крок до змін і почуватися більш комфортно, здобуваючи якісну освіту, будуючи кар'єру та висловлюючи власну думку. Однак, на жаль, процес «скопіювати – вставити» залишається одним із найбільш популярних шляхів «написання» усіх типів робіт, починаючи зі шкільної лави й до перших наукових доповідей, статей та ін. Актуальність тематики академічної доброчесності пояснюється загостренням проблеми підвищення якості професійної підготовки фахівців, зокрема навчити добирати й аналізувати наукову літературу, працювати з науковим текстом, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

Аналіз чинного законодавчих засад академічної доброчесності уможливив обґрунтувати поняття «академічна доброчесність», «академічна культура», «академічна свобода», «плагіат», «самоплагіат» та ін.; продемонструвати структуру академічної доброчесності; схарактеризувати прояви академічної нечесності та шляхи запобігання їй; звернути увагу на особливості використання цитат та національні правила оформлення бібліографічних покликань та міжнародні стилі оформлення їх.

Вивчення студентами навчальної дисципліни уможливорює формування умінь здобувачів вищої освіти працювати з науковим текстом, здійснювати стилістичне редагування й конструювання, самостійно створювати наукові тексти (тези, статті, виступи й доповіді) й перевірити їх на оригінальність.

Важливою запорукою успішного навчання студентів є їх ознайомлення з принципами академічної доброчесності, етичної поведінки в академічному середовищі, а також із основами коректного використання джерел інформації при підготовці до занять, з головними засадами наукового стилю мовлення й академічного письма та з правилами оформлення посилань на чужий текст.

У контексті поступової діджиталізації освітнього процесу й поширення його дистанційних форм дотримання студентами принципів доброчесної поведінки набуває великого значення, адже на закладах вищої освіти лежить висока відповідальність за якість навчання студентів, надалі реалізовану в роботі за фахом. А оскільки якість навчання прямо корелює з рівнем його доброчесності, інформування студентів щодо принципів академічної доброчесності в освітньому процесі й нормативної бази з цього питання, а також прищеплення їм відповідних навичок набуває надзвичайної значущості.

Матеріал методичних вказівок спрямований на підготовку студентів у процесі засвоєння дисципліни «Академічна доброчесність та етика наукового пошуку» до навчальної діяльності, заснованої на дотриманні таких складових академічної доброчесності, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, що здобуває вияв у створенні комфортного психологічного клімату в академічних групах, формуванні конструктивних доброчесних стосунків із викладачами й у коректній роботі з пошуку й використання джерел

підготовки до занять. Також в методичних вказівках для практичної та самостійної роботи представлено наукове дослідження як предмет філософського осмислення, поняття етики науки, науковий етос суб'єкта-дослідника, науковий дослідник у сучасному суспільстві.

*Мета курсу* – ознайомлення здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти із принципами та правилами дотримання політики академічної доброчесності на прикладі вітчизняного й міжнародного досвіду; формування професійних компетентностей необхідних для засвоєння принципів академічної культури та етики наукового пошуку; забезпечення їх необхідними знаннями та інструментами, оволодіння та оперування якими є необхідними для повноцінного функціонування в освітній і науковій спільноті, а також на ринку праці у майбутньому.

Завдання курсу:

- оволодіння теоретичною базою та методологією наукового пошуку з дотриманням правил наукової етики;
- аналізу публікацій з певної тематики та виділення невирішених питань;
- розширення і поглиблення знань про основні принципи академічної доброчесності;
- формування вмінь щодо запобігання проявів академічної недоброчесності;
- формування вмінь використання наукових текстів та здійснення їх цитування;
- формування інструментарію підготовки та оприлюднення результатів власних наукових досліджень.

У результаті вивчення курсу здобувачі повинні знати:

- основні принципи академічної доброчесності;
- методи, інструменти, технології наукового пошуку, які б забезпечили дотримання принципів академічної доброчесності та наукової етики;
- довідково-пошуковий апарат сучасного науковця (реферативні та науково-метричні бази даних);
- основні стратегії етичної поведінки вченого;
- правила написання статей та інших наукових текстів з дотриманням принципів академічної доброчесності. уміти:
- обґрунтовано застосовувати нормативно-правову базу з академічної доброчесності у боротьбі з її порушеннями;
- збирати, вивчати і аналізувати факти, процеси;
- працювати з фаховими текстами;
- самостійно шукати й опрацьовувати джерела інформації;
- писати наукові тексти;
- робити публічні презентації своїх думок.

*Компетентності:*

**ЗК2.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.



**ЗК3.** Здатність працювати в міжнародному контексті.

**ЗК4.** Здатність розв'язувати комплексні проблеми біомедичної інженерії на основі системного наукового 7 світогляду та загального культурного кругозору з дотриманням принципів професійної етики та

**СК6.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері біомедичної інженерії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

## ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

#### Тема 1. Поняття та загальні засади дотримання академічної доброчесності

##### *Зміст*

1. Визначення академічної доброчесності у контексті поняття академічної культури.
2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності.
3. Нечесна поведінка та проблема ідентифікації студентами власних дій як нечесних.
4. Законодавство у сфері реалізації принципів академічної доброчесності.

##### *Контрольні питання*

1. Проаналізуйте зміст поняття «академічна культура».
2. Дайте визначення поняття «академічна доброчесність».
3. Як у навчальній діяльності реалізуються фундаментальні цінності академічної доброчесності?
4. Наведіть приклади порушення академічної доброчесності в освітньому процесі.
5. Зіставте погляди на недоброчесну поведінку студентів їхніх викладачів
6. Якими законами України регламентується дотримання академічної доброчесності в закладах вищої освіти?

##### *Література*

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.
2. Артёмов П., Пак І. Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2017. № 37. – С. 234 – 240.
3. Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі. URL: <https://infopedia.eu/18x1e73.html/>
4. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності / Лист МОН № 1/9-263 від 20.05.2020 р.
5. Закон України від 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту» (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>
6. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>
7. Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/>

8. Лист МОН України 20.05.2020 № 1/9-263 Керівникам закладів вищої освіти «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності».
9. URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti/>
10. Лист МОН 26.10.17 № 1/9-565 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти». URL: [https://osvita.ua/legislation/Vishya\\_osvita/57798//](https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/57798//)
11. Лист МОН України 15.08.2018 № 1/11-8681 Рекомендації «Щодо запобігання академічному плагиату та його виявлення в наукових роботах». Автори О. Панич, О. Малишев, Ю. Каганов. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktsiya/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>
12. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Упорядники матеріалів: В.Бахрушин, Є. Ніколаєв. URL: [https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6\\_58h0Cxq9/view](https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxq9/view)
13. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Освітня політика. Портал громадських експертів. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>
14. Семенов О. М., Семеніхіна О. В., Безуглий Д. С. Формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища як наукова проблема. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Том 62, № 6. – С. 240 – 252. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/1917/1286>
15. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Пер з англ. 2019. 37с. URL: [https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental\\_Values\\_version\\_in\\_Ukrainian.pdf](https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Ukrainian.pdf)
16. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2012. 320 с.

## **Тема 2. Види академічної нечесності**

### *Зміст*

1. Основні різновиди академічної нечесності.
2. Фабрикація даних при науковому дослідженні.
3. Фальсифікація даних при науковому дослідженні.

### *Контрольні питання*

1. Назвіть причини зростання масштабів академічної нечесності у вищій освіті

2. Перерахуйте різновиди порушень академічної доброчесності, згідно з Законом України «Про освіту»
3. Дайте визначення фабрикації даних у науковому дослідженні.
4. Дайте визначення фальсифікації даних. Чим вона відрізняється від фабрикації?
- 5.

#### *Література*

1. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Лист МОН України 20.05.2020 № 1/9-263 Керівникам закладів вищої освіти «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>
3. Лист МОН України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
4. Федорченко Юрій. Академічна недоброчесність у вищій школі як системна проблема. Освітня політика. Портал громадських експертів URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1105-akademichna-nedobrochesnist-u-vishchij-shkoli-yak-sistemna-problema>

### **Тема 3. Академічна недоброчесність як непорядна поведінка в академічній спільноті**

#### *Зміст*

1. Обман як різновид академічної недоброчесності.
2. Хабарництво в системі порушень академічної доброчесності.
3. Необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання.
4. Шахраювання на заходах підсумкового контролю.

#### *Контрольні питання*

1. Проаналізуйте різні дефініції обману як різновиду порушення академічної доброчесності.
2. Перерахуйте різновиди обману.
3. Дайте визначення й наведіть конкретні приклади хабарництва як різновиду академічної недоброчесності.
4. Розгляньте функції оцінювання результатів навчання студента. Наведіть приклади їх реалізації.
5. Наведіть ознаки об'єктивного оцінювання знань студентів.
6. Проаналізуйте внутрішньо особистісні та зовнішні, соціальні причини шахраювання на іспитах

### *Література*

1. В Україні фіксують хабарництво у вишах, – експерт. Освіта.ua. 11.07.2016 року. URL:<https://osvita.ua/consultations/51795/>
2. Заброда Д. Г. Державна антикорупційна політика в Україні: теорія, правова основа, інституціалізація: монографія. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Сімф.: Крим навчпеддержвидав, 2013. – 367 с.
3. Закон України від 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту» (із змінами і доповненнями). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Ільчишин Н. М. Загальні принципи методології оцінювання. Імідж сучасного педагога. № 3 (180) 2018. – С. 9 – 13.
6. Лист Міністерства освіти України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>.
7. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми. URL:<https://naqa.gov.ua/>.

## **Тема 4. Плагіат та його різновиди**

### *Зміст*

1. Визначення плагіату, академічного плагіату.
2. Історія та формування поняття плагіату.
3. Різновиди академічного плагіату. Плагіат і помилки цитування.
4. Самоплагіат.
5. Студентське списування.

### *Контрольні питання*

1. Дайте визначення плагіату та академічного плагіату.
2. Поясніть зміст поняття «загальновідомі знання».
3. Які відмінності у ставленні до компілювання тексту в студентських навчальних і наукових роботах?
4. Перерахуйте різновиди академічного плагіату. Які з них є найбільш поширеними в студентській навчальній діяльності?
5. Дайте визначення самоплагіату.
6. Перерахуйте різновиди самоплагіату.
7. Перерахуйте основні різновиди списування.

### *Література*

1. Бахрушин В. Терміни та визначення у правовому регулюванні освіти. Освітня політика. Портал громадських експертів. URL:<http://education-ua.org/ua/articles/609-termini-ta-viznachennya-u-pravovomu-regulyuvanni-osviti>.

2. Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ «Про авторське право і суміжні права». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

3. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

4. Лист МОН України 20.05.2020 № 1/9-263 Керівникам закладів вищої освіти «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>.

5. Лист МОН України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>.

## **Тема 5. Причини та наслідки академічної нечесності: психолого-педагогічний аспект**

### *Зміст*

1. Внутрішньо-особистісні та соціально зумовлені чинники нечесної поведінки студентів закладу вищої освіти.

2. Роль взаємодії особистості та колективу у формуванні доброчесної моделі поведінки в академічному середовищі.

3. Наслідки недоброчесного навчання для особистості та суспільства.

### *Контрольні питання:*

1. Перерахуйте фактори сучасної кризи академічної доброчесності.

2. Які риси системи навчання підштовхують здобувачів освіти до академічного шахраювання?

3. Які основні способи відходу від шахрайських практик можете назвати?

4. Проаналізуйте чинники формування конформності як особистісної риси в студентському середовищі.

5. Перерахуйте наслідки академічної недоброчесності для особистості, закладу вищої освіти й для суспільства в цілому.

6. Чим зумовлюється рівень схильності студента до проявів академічної нечесності?

### *Література*

1. Бахрушин В. Терміни та визначення у правовому регулюванні освіти. Освітня політика. Портал громадських експертів. URL:<http://education-ua.org/ua/articles/609-termini-ta-viznachennya-u-pravovomu-regulyuvanni-osviti>

2. Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

3. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Лист МОН України 20.05.2020 № 1/9-263 Керівникам закладів вищої освіти «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>

5. Лист МОН України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

6. Ніколаєв Євген. Як просувати цінності академічної доброчесності в українських університетах? *Освітня політика*. 09.02.2018 р. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/YAk-prosuvat-i-czinnosti-AD-u-vishah.pdf>

7. Онищенко Оксана. Чому студенти списують. *Дзеркало тижня*. Випуск № 24, 22–25 червня 2019 р. URL: [https://zn.ua/ukr/EDUCATION/chomu-studenti-spisuyut-315210\\_.html](https://zn.ua/ukr/EDUCATION/chomu-studenti-spisuyut-315210_.html)

8. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт. *AcademiQ*. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/>

## **Тема 6. Способи запобігання проявам академічної нечесності**

### *Зміст*

1. Кодекси честі закладів вищої освіти за кордоном і в Україні.
2. Проблема балансу між довірою до студента та суворою регламентацією дотримання принципів академічної доброчесності в ЗВО.
3. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP).
4. Запобігання проявам нечесності та санкції щодо неї у ЗВО.

### *Контрольні питання*

1. Яке призначення кодексів академічної доброчесності в закладах вищої освіти?
2. Які існують різновиди кодексів честі? Яка процедура прийняття кодексів?
3. Які основні проблеми прийняття кодексів честі в українських закладах вищої освіти?
4. У чому полягає суперечність принципу довіри до студента та потреби контролю за дотриманням академічної доброчесності?
5. Які завдання реалізує Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP)?
6. Які засоби сприяння дотриманню академічної доброчесності

передбачено в ЗВО?

### *Література*

1. Бахрушин В. Терміни та визначення у правовому регулюванні освіти. Освітня політика. Портал громадських експертів. URL:<http://education-ua.org/ua/articles/609-termini-ta-viznachennya-u-pravovomu-regulyuvanni-osviti>
2. Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII «Про авторське право і суміжні права». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
3. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Лист МОН України 20.05.2020 № 1/9-263 Керівникам закладів вищої освіти «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». URL:  
<https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>
5. Лист МОН України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>
6. Мельниченко А. Кодекс честі як інструмент дотримання академічної чесності науковця і освітянина. *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*. Київ: Таксон, 2016. – С. 171 – 183
7. Слободянюк О. М. Стан дослідження проблеми забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті України. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Випуск 70. С. 236–240.

## **Тема 7. Правила академічного письма**

### *Зміст*

1. Основні характеристики наукового стилю мовлення та академічного письма.
2. Правила цитування чужого тексту при створенні власного. Оформлення посилань на джерела інформації.
3. Правила пошуку в мережі Інтернет джерел підготовки до занять.
4. Проблеми з дотриманням академічної доброчесності, пов'язані з роботою в мережі Інтернет.

### *Контрольні питання*

1. Дайте визначення наукового стилю мовлення.
2. Які функції виконує науковий стиль мовлення?
3. Які жанри наукового стилю мовлення використовуються в студентській навчальній і науковій діяльності?
4. На які підстилі поділяється науковий стиль мовлення?



5. Що таке академічне письмо? Які складові навчальних умінь забезпечують успішне опанування принципами академічного письма?

6. Перерахуйте різновиди читання, що використовуються при виконанні навчальних завдань.

7. Наведіть правила посилання на чужий текст.

8. Перерахуйте основні джерела пошуку інформації при підготовці до занять і заходів контролю.

9. Як можна пересвідчитися в надійності знайдених джерел підготовки?

10. Які чинники зумовлюють застосування практик академічної нечесності при онлайн-навчанні?

11. Перерахуйте й проаналізуйте основні різновиди порушень академічної доброчесності при дистанційному навчанні.

12. Як, на ваш погляд, можна запобігти порушенням академічної доброчесності при дистанційному навчанні?

### *Література*

1. Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С.К., Зінченко В. М. Кривий Ріг, 2019. – 130 с.

2. Довідник з академічної доброчесності / уклад.: В. Г. Гур'янова, Л.Т. Ониксимова, Н. В. Поберій; за заг. ред. Т. О. Маринич. Суми: Сумський державний університет, 2018. – 24 с.

3. Іщенко Н. Г. Жанрова палітра наукової комунікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, 2014. Випуск 42. – С. 67 – 69.

4. Колоїз Ж. В. Академічне письмо та риторика : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. – 196 с.

5. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. К.: Академія, 2007. – 360 с.

6. Семенов О., Фаст О. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 221 с.

7. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. – 61 с.

## **ПИТАННЯ НА МОДУЛЬ 1**

1. Визначення академічної доброчесності у контексті поняття академічної культури

2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності

3. Нечесна поведінка та проблема ідентифікації студентами власних дій як нечесних

4. Законодавство у сфері реалізації принципів академічної доброчесності

5. Основні різновиди академічної нечесності.

6. Фабрикація даних при науковому дослідженні.

7. Фальсифікація даних при науковому дослідженні.
8. Обман як різновид академічної недоброчесності.
9. Хабарництво в системі порушень академічної доброчесності.
10. Необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання.
11. Шахраювання на заходах підсумкового контролю.
12. Визначення плагіату, академічного плагіату.
13. Історія та формування поняття плагіату.
14. Різновиди академічного плагіату. Плагіат і помилки цитування.
15. Самоплагіат.
16. Студентське списування.
17. Внутрішньо особистісні та соціально зумовлені чинники нечесної поведінки студентів закладу вищої освіти
18. Роль взаємодії особистості та колективу у формуванні доброчесної моделі поведінки в академічному середовищі.
19. Наслідки недоброчесного навчання для особистості та суспільства.
20. Кодекси честі закладів вищої освіти за кордоном і в Україні.
21. Проблема балансу між довірою до студента та суворою регламентацією дотримання принципів академічної доброчесності в ЗВО.
22. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP).
23. Запобігання проявам нечесності та санкції щодо неї у ЗВО
24. Основні характеристики наукового стилю мовлення та академічного письма.
25. Правила цитування чужого тексту при створенні власного.
26. Оформлення посилань на джерела інформації.
27. Правила пошуку в мережі Інтернет джерел підготовки до занять.
28. Проблеми з дотриманням академічної доброчесності, пов'язані з роботою в мережі Інтернет.

## **ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ**

1. Під поняттям *академічної спільноти* в курсі «Академічна доброчесність» маються на увазі:
  - а) професори, академіки, члени-кореспонденти;
  - в) особи, які працюють у закладі вищої освіти;
  - с) особи, які беруть участь у навчально-педагогічній та науковій діяльності закладу вищої освіти;
  - д) особи, які беруть участь у роботі вчених рад закладів вищої освіти.
  
2. Поняттям, що характеризує систему цінностей, традицій і морально-етичних норм поведінки, які функціонують у науково-дослідному закладі або в

закладі вищої освіти, є:

- а) академічна доброчесність;
- в) академічна спільнота;
- с) академічна етика;
- д) академічна культура.

3. У доречному й точному використанні мовних засобів у комунікативних ситуаціях, пов'язаних із реалізацією наукових або навчальних завдань.

- а) наративно-цифровий компонент академічної культури;
- в) аксіологічний і мотиваційно-етичний компоненти академічної культури;
- с) поведінково-інтерактивний компонент академічної культури;
- д) мовнокомунікативний компонент академічної культури.

4. Основними фундаментальними цінностями академічної доброчесності є:

- а) чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, відвага;
- в) чесність, надійність, справедливість, контроль, відповідальність, відвага;
- с) увага, етика, вимогливість, повага, відповідальність, відвага;
- д) чесність, довіра, справедливість, повага, надійність, рішучість.

5. Формуванню в академічній спільноті психологічного клімату, який уможливує вільний обмін ідеями, сприяє така фундаментальна цінність академічної доброчесності, як:

- а) чесність;
- в) відвага;
- с) повага;
- д) довіра.

6. Покаранням для китайських службовців, які у 1858 році організували шахрайську схему на іспиті держслужбовців, стало:

- а) звільнення з роботи;
- в) страта;
- с) довічне ув'язнення;
- д) переведення на роботу прибиральників.

7. Визначення академічної доброчесності й класифікацію її порушень містить:

- а) Закон України «Про авторське право і суміжні права»;
- в) Закон України «Про академічну доброчесність»;
- с) Закон України «Про вищу освіту»;
- д) Закон України «Про освіту».

8. Аспекти не доброчесності, пов'язані з проблемою плагиювання наукових текстів, регламентуються нормами:

- а) Закону України «Про авторське право і суміжні права»;
- в) Закону України «Про академічну доброчесність»;

- c) Закону України «Про вищу освіту»;
- d) Закону України «Про освіту».

9. Не належить до різновидів порушення академічної доброчесності, згідно з ч. 4 статті 42 Закону України «Про освіту»:

- a) списування;
- в) фабрикація;
- с) помилки цитування;
- d) необ'єктивне оцінювання.

10. «Вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях» – визначення:

- a) списування;
- в) фабрикації;
- с) фальсифікації;
- d) плагіату.

11. «Свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень» – визначення:

- a) підтасування;
- в) фабрикації;
- с) фальсифікації;
- d) плагіату.

12. При підготовці фотозображень до публікації в науковому виданні єдиною правильною стратегією є:

- a) підвищення чіткості зображення;
- в) додаткове виділення важливих елементів зображення;
- с) уникання будь-яких правок;
- d) очищення фону зображення.

13. Відправною точкою поширення маніпуляцій із фотозображеннями в наукових текстах стала:

- a) конкуренція за якість зображення серед науковців;
- в) поява якісних програм редагування графічних зображень;
- с) криза академічної доброчесності;
- d) доступність фототехніки.

14. «Надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу» – визначення:

- a) обману;
- в) фабрикації;
- с) фальсифікації;
- d) плагіату.

15. Рештки «пілтдаунської людини» (знахідка – науковий обман 1912 року)насправді виявилися:

- a) скелетом людини й черепом шимпанзе;
- в) частиною черепа людини й щелепою орангутана;
- с) щелепою людини й частиною черепа орангутана;
- d) щелепою горили й частиною черепа людини.

16. За яке з порушень академічної доброчесності передбачається покарання, регламентоване статтями 368, 368-3 й 369 Кримінального кодексу України?

- a) хабарництво;
- в) фабрикація;
- с) фальсифікація;
- d) плагіат.

17. «Свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти» – визначення:

- a) обману;
- в) необ'єктивного оцінювання;
- с) шахрайства;
- d) плагіату.

18. Основні функції оцінювання результатів навчання студента:

- a) контролююча, навчальна, комунікативна, стимулювально- мотиваційна, виховна;
- в) діагностична, навчальна, коригувальна, стимулювальна, мотиваційна, виховна;
- с) контролююча, навчальна, діагностико-коригувальна, стимулювально- мотиваційна, виховна;
- d) контролююча, розвиваюча, діагностико-коригувальна, стимулювально- мотиваційна, виховна.

19. Слово плагіат походить від латинського слова *plagiāre*, що означає:

- a) «позичати»;
- в) «копіювати»;
- с) «грабувати»;
- d) «забирати».

20. «Оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» – визначення:

- a) обману;
- в) фабрикації;
- с) фальсифікації;
- d) плагіату.

21. «Оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» – визначення:

- а) порушення авторських прав;
- в) академічного плагіату;
- с) фальсифікації;
- д) плагіату.

22. До «загальновідомих знань» зараховують дані, наведені більш ніж у:

- а) трьох джерелах;
- в) п'яти джерелах;
- с) десяти джерелах;
- д) п'ятдесяти джерелах.

23. Тотальне компіювання матеріалу неприйнятне в:

- а) звітах;
- в) кваліфікаційних роботах магістра;
- с) рефератах;
- д) есе.

24. Головною вимогою до добросовісного укладання підручників та посібників є:

- а) оформлення посилань на кожен авторський ідею в тексті;
- в) надання вичерпного переліку використаних джерел;
- с) виділення цитат відмінним від загального кеглем;
- д) перефразування цитат.

25. «Оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» – це визначення:

- а) шахраювання;
- в) академічного плагіату;
- с) фальсифікації;
- д) самоплагіату.

26. Різновид порушення академічної добросовісності під назвою «нарізка саямі» – це:

- а) оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- в) оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

с) оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження, та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;

д) розділення єдиного цілісного дослідження на частини й подача кожної з цих частин як окремого самостійного дослідження.

27. «Виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання» – визначення:

- а) самоплагіату;
- в) академічного плагіату;
- с) фальсифікації;
- д) списування.

28. «Пристосування думок, суджень або дій у напрямку їх узгодження з (а) думками, судженнями або діями інших людей, або ж (б) нормативними стандартами соціальної групи або ситуації» – визначення:

- а) безхарактерності;
- в) емоційної залежності;
- с) конформності;
- д) конформізму.

29. «Документ, що містить сукупність норм і правил поведінки членів академічної громади, яких повинні дотримуватися всі без винятку її члени» – визначення:

- а) закону про академічну доброчесність;
- в) колективної угоди;
- с) кодексу честі закладу вищої освіти;
- д) кодексу етики закладу вищої освіти.

30. «Принцип, за яким усі учасники освітнього й наукового процесу можуть бути твердо переконаними в надійності, правдивості й чесності один одного і взаємодіяти виходячи з цього переконання» – визначення:

- а) чесності;
- в) довіри;
- с) надійності;
- д) колегіальності.

31. «Функціональним різновидом літературної мови, яка використовується спізнавально-інформативною метою в галузі освіти і науки» є:

- а) науковий стиль;
- в) академічне письмо;
- с) науково-популярний стиль;
- д) науково-публіцистичний стиль.

32. Основними функціями наукового стилю є:

- а) інформативна, комунікативна, перформативна, функція аргументованого доказу;
- в) інформативна, епістемічна, аксіологічна, функція аргументованого доказу;
- с) інформативна, епістемічна, перформативна, комунікативна;
- д) інформативна, епістемічна, перформативна, .

33. Вторинні жанри наукового стилю мають на меті:

- а) виклад змісту оригінальних наукових досліджень; в) виклад науково-популярних текстів;
- с) виклад змісту текстів, первинних за жанром;
- д) виклад змісту перекладних наукових текстів.

34. Науковий стиль поділяється на такі підстилі:

- а) власне науковий, науково-інформативний, науково-довідковий, науково-популярний, науково-навчальний;
- в) власне науковий, науково-популярний, науково-довідковий, науково-популярний, науково-навчальний;
- с) власне науковий, науково-інформативний, науково-діловий, науково-популярний, науково-навчальний;
- д) науково-інформативний, науково-довідковий, науково-популярний, науково-навчальний, офіційно-діловий.

35. При написанні дисертацій, монографій, статей, наукових доповідей, тезреалізується:

- а) науково-інформативний підстиль;
- в) власне науковий підстиль;
- с) науково-популярний підстиль;
- д) науково-навчальний підстиль.

36. При написанні рефератів, оглядів, анотацій, резюме реалізується: а) науково-інформативний підстиль;

- в) власне науковий підстиль;
- с) науково-популярний підстиль;
- д) науково-навчальний підстиль.

37. При написанні довідників, словників, каталогів реалізується: а) науково-інформативний підстиль;

- в) науково-довідковий підстиль;
- с) науково-популярний підстиль;
- д) науково-навчальний підстиль.

38. При написанні науково-популярних статей і книг, просвітницьких



лекцій реалізується:

- a) науково-інформативний підстиль; в) науково-довідковий підстиль;
- c) науково-популярний підстиль;
- d) науково-навчальний підстиль.

39. При написанні підручників і посібників, лекцій реалізується: а) науково-інформативний підстиль;

- в) науково-технічний підстиль;
- c) науково-популярний підстиль;
- d) науково-навчальний підстиль.

40. У виробничо-професійній сфері реалізується: а) науково-інформативний підстиль;

- в) науково-технічний підстиль;
- c) науково-популярний підстиль;
- d) науково-навчальний підстиль.

41. Стиль мовлення, який використовується при виконанні письмових робіт під час навчання, а також при усних відповідях на заняттях і заходах контролю в закладах вищої освіти носить назву:

- a) науковий стиль;
- в) академічне письмо;
- c) науково-популярний стиль;
- d) науково-публіцистичний стиль.

42. У орієнтуванні в інформаційних потребах, вмінні добирати адекватні джерела інформації і здійснювати їх оцінку й трансформацію, здобуває вияв:

- a) академічна грамотність;
- в) інформаційна грамотність;
- c) міжкультурна грамотність;
- d) технічна грамотність.

43. У набутті знань про традиції і цінності в межах окремих культур реалізується:

- a) академічна грамотність;
- в) інформаційна грамотність;
- c) міжкультурна грамотність;
- d) технічна грамотність.

44. Різновиди читання, які застосовуються при сприйнятті джерел інформації для виконання навчальних (наукових) завдань:

- a) переглядове, ознайомлювальне, скептичне, аналітико-критичне;
- в) переглядове, оцінювальне, поглиблене, аналітико-критичне;
- c) переглядове, ознайомлювальне, поглиблене, аналітико-критичне;
- d) переглядове, ознайомлювальне, поглиблене, динамічне.

45. Читання, що має на меті попередній огляд тексту, з'ясування, чи варто в нього заглиблюватися, має назву:

- a) переглядове;
- в) поглиблене;
- с) ознайомлювальне;
- d) аналітико-критичне.

46. Читання, спрямоване на прочитання тексту для виявлення його головної ідеї, має назву:

- a) переглядове;
- в) поглиблене;
- с) ознайомлювальне;
- d) аналітико-критичне.

47. Читання, яке реалізується в ретельному опрацюванні тексту, аналізі й оцінці його змісту, можливому перелікуванні окремих його фрагментів, має назву:

- a) переглядове;
- в) поглиблене;
- с) ознайомлювальне;
- d) аналітико-критичне.

## **ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2**

### **Тема 1. Наукове дослідження як предмет філософського осмислення**

#### *Зміст*

- 1.1. Поняття наукового дослідження в епістемології і філософії науки.
- 1.2. Наукове дослідження і його суб'єкт-об'єктна гносеологічна модель.
- 1.3. Поняття наукового методу. Науковий метод, методологічний принцип та інші регулятиви наукового дослідження.
- 1.4. Наукове дослідження і його суб'єкт: мотиви, умови і фактори. Поняття «наукова спільнота».

#### *Контрольні питання*

- 1. Предметне поле філософії науки і епістемології.
- 2. Суперечливість наукового дослідження - в чому вона полягає?
- 3. За яких умов певне природне або соціальне явище (наприклад, веселка) може стати об'єктом наукового дослідження?
- 4. Науковий метод і його атрибутивні характеристики.

5. Регулятиви наукової діяльності та їх класифікація.
6. Поняття суб'єкта наукової діяльності.
7. Мета науки. Мета наукової діяльності. Мета суб'єкта наукової діяльності.
8. Наукове співтовариство як суб'єкт наукового дослідження.

### *Тести*

1. Наукове співтовариство є суб'єктом наукового дослідження, якщо:
  - А) воно пов'язане з державою;
  - Б) існують науково-дослідні установи;
  - В) його члени дотримуються певної наукової парадигми.
  
2. Діяльність людини є науковою, якщо вона:
  - А) доцільна;
  - Б) суб'єктивна;
  - В) раціональна.
  
3. Що не відноситься до основних характеристик наукового знання:
  - А) предметна визначеність;
  - Б) системність;
  - В) об'єктивна істинність;
  - Г) суб'єктивна значимість.
  
4. Хто розглядав індукцію, яка вимагає від науки виходити з емпіричного аналізу багатьох фактів за допомогою спостереження і експерименту з тим, щоб на цій основі отримати загальні висновки й пізнати причини та закони?
  - А) Декарт Рене
  - Б) Бекон Френсіс
  - В) Бекон Роджер
  - Г) Спіноза Бенедикт
  
5. Який рівень не виділяють в концепції методологічного знання представники філософії науки?
  - А) філософська методологія;
  - Б) загальнонаукова методологія;
  - В) конкретно- (або приватно-) наукова методологія;
  - Г) загальнологічна методологія.

### *Література*

1. Петрушенко В. Л. (2018). Гносеологія та епістемологія: Навчальний посібник / В. Петрушенко. – Львів: Новий світ-2000. – 209 с.
2. Петрушенко В. Л. (2005). Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія: Монографія. – Львів: Ахіл, розділ 4, підрозділ 2.

3. Ратніков В. С. (2012). Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник / В. С. Ратніков – Вінниця: ВНТУ, пп. 2.1 – 2.3, 4.1 – 4.2.

4. Ратніков В. С., Макаров З. Ю. (2009). Історія та філософія науки. Хрестоматія. – Вінниця: Нова книга. – 416 с. (тексти М. Бунге, С. Капіци, В. Стьопіна).

## Тема 2. Раціональність наукового дослідження

### Зміст

2.1. Раціональність як філософська проблема.

2.2. Раціональність та істина. Класична і сучасні концепції наукової істини.

2.3. Наукова раціональність та її нормативна структура.

2.4. Еволюція науки і наукової раціональності: від класики до сучасності (постнекласики) та від «Малої науки» до «Великої науки».

### Контрольні питання

1. Що таке «раціональність» у повсякденному вжитку і «раціональність» як філософське поняття?

2. Основні складові раціональності.

3. Що означає раціональність як філософська проблема?

4. В якому сенсі раціональність пов'язана з істиною?

5. Основні концепції наукової істини.

6. Істина як цінність культури.

7. Які структурні елементи складають раціональність в класичній науці, а які - в некласичній і сучасній (постнекласичній) науці?

8. Чим відрізняється «Велика наука» від «Малої науки»?

9. Що означає професіоналізація науки в ХХ столітті?

### Тести

1. Термін «раціональність» походить від латинського *ratio*, яке є перекладом в сферу римсько-латинської думки давньогрецького

А) *logos*;

Б) *phileo*;

В) *etos*;

Г) *eidos*;

2. Що не входить в число трьох основних концепцій істини?

А) кореспондентна концепція;

Б) прагматистська концепція;

В) когерентна концепція;

Г) неопозитивістська концепція.

3. Зміну критеріїв наукової раціональності в епоху некласичної і пост-некласичної науки прийнято називати феноменом

- А) лібералізації;
- Б) волюнтаризації;
- В) деабсолютизації;
- Г) плюралізму.

4. У становленні «Великої науки» значну роль відіграли процеси

- А) комерціалізації;
- Б) професіоналізації та інституціоналізації науки; В) демократизації;
- Г) обнауковлення виробництва.

5. Зміни сучасного вигляду наукової раціональності в сучасних умовах Е. Морен пов'язував насамперед з феноменом

- А) штучного інтелекту;
- Б) роботизації життя;
- В) сингулярності;
- Г) складності.

### *Література*

1. Петрушенко В. Л. (2018). Гносеологія та епістемологія: Навчальний посібник / В. Петрушенко. – Львів: Новий світ-2000. – 209 с.

## **Тест 3. Поняття етики науки**

### *Зміст*

- 3.1. Етика як особлива філософська дисципліна.
- 3.2. Елементи аксіології.
- 3.3. Взаємодія когнітивних і етичних компонент в науковій діяльності.
- 3.4. Етика і наука.
- 3.5. Концепція ціннісно-нейтральної науки та її обмеженість у сучасних умовах.
- 3.6. Диференціація етики. Деонтологія та етика науки як філософське вчення про моральну поведінку вченого-дослідника.

### *Контрольні питання*

- 1. Що вивчає етика як філософська дисципліна?
- 2. Пізнавальне і ціннісне ставлення людини до дійсності.
- 3. Які категорії аксіології необхідні для обговорення етичних питань?
- 4. Дві сторони процесу наукового дослідження - когнітивна та соціокультурна.
- 5. Особливості співвідношення етики і науки.

6. Зміна співвідношення етики і науки в ХХ столітті.
7. У чому полягає обмеженість концепції ціннісно-нейтральної науки?
8. Що таке деонтологія? Її застосування в науковому співтоваристві при обговоренні моральних проблем.

### *Тести*

1. Між якими дисциплінами помістив етику Аристотель?  
А) психологією і політикою;  
Б) логікою і діалектикою;  
В) метафізикою і фізикою;  
Г) риторикою і психологією.
  
2. Хто не входить в число філософів науки, які особливо пильно вказують на роль внутрішньонаукових цінностей в науковому пізнанні?  
А) Т. Кун;  
Б) Х. Патнем;  
В) К. Поппер;  
Г) Р. Карнап.
  
3. Теза свободи від цінностей отримала широкий резонанс в природознавстві і його методології, особливо серед прихильників.  
А) постпозитивізму;  
Б) прагматизму;  
В) неопозитивізму;  
Г) екзистенціалізму.
  
4. Макс Вебер висунув тезу про те, що справжня наука повинна бути позбавлена від  
А) будь-яких обмежень;  
Б) соціальних норм;  
В) цінностей;  
Г) державної підтримки.
  
5. Вихідна задача етики науки - це перш за все  
А) виявлення і чітка постановка етичних проблем і протиріч, що виникають в науковій діяльності;  
Б) рішення етичних проблем і протиріч, що виникають в науковій діяльності;  
В) випередження етичних проблем і протиріч, що виникають в науковій діяльності;  
Г) констатація етичних проблем і протиріч, що виникають в науковій діяльності.

### *Література*

1. Кисельов М. М. (2014). Етика науки: виклики сучасності / М. М. Кисельов, Т. В. Гардашук, С. І. Грабовський та ін. – Ніжин. – 71 с.

2. Ратніков В. С. (2012). Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник / В. С. Ратніков – Вінниця: ВНТУ, п. 2.4.

## Тема 4. Науковий етос суб'єкта-дослідника

### *Зміст*

4.1. Науково-технічний прогрес, його суперечливість і моральні аспекти. Концепція «двох культур» Ч. Сноу.

4.2. Концепція наукового етосу Р. Мертона і її обмеженість.

4.3. ХХ століття: зміна соціального статусу науки та діяльності дослідника у нових умовах.

4.4. Академічна доброчесність наукового дослідника в епоху «Великої науки».

4.5. Науковий етос в контексті зміни співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень. Поняття технонауки.

4.6. Науково-технічний прогрес, його суперечливість і моральні аспекти. Концепція «двох культур» Ч. Сноу.

### *Контрольні питання*

1. Моральний аспект розвитку науки і техніки.

2. Взаємодія науки і культури в суспільстві. Поняття «двох культур» (Ч. Сноу).

3. Основні складові поведінкової концепції наукового етосу Р. Мертона.

4. Р. Мертон і його послідовники про феномен пріоритету в науці і значущості наукової школи.

5. Зміни в науковому етосі в епоху «Великої науки».

6. Розвиток ціннісних орієнтацій вченого-дослідника в процесі зміни співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень.

7. Що таке технонаука?

8. Чому питання академічної доброчесності стали особливо актуальними в епоху «Великої науки»?

9. Чим наукова конкуренція відрізняється від економічної (використуйте особливості норм наукового етосу)?

### *Тести*

1. Які риси норм мертонівської концепції наукового етосу пов'язують їх з ідеєю раціональності?

- А) необхідність обґрунтування норм «організованого скептицизму»;
- Б) можливість використання методологічних принципів;
- В) облік системності наукового знання.

2. Наведіть приклад найбільш важливої в методологічному плані особливості наукової школи.

- А) кооперація наукової діяльності її представників;
- Б) зв'язок з суспільною практикою;
- В) необхідність обліку попередніх досягнень в розроблюваній проблематики.

3. Корені проблеми протиставлення наукового і гуманітарного знань Ч. Сноу бачить в сформованій

- А) системі освіти;
- Б) системі фінансування досліджень;
- В) політичній системі світу;
- Г) системі трансляції знань.

4. Мертонівська чотирьохелементна нормативна структура наукового етосу базується, в основному, на

- А) раціональності класичної науки;
- Б) раціональності некласичної науки;
- В) раціональності постнекласичної науки;

5. Співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень, при якому в суспільстві актуалізується тривога не тільки про негативні наслідки прикладних досліджень, а й фундаментальних пов'язують з

- А) феноменом технонауки;
- Б) феноменом роботизації;
- В) феноменом штучного інтелекту;
- Г) феноменом екосвідомості.

### *Література*

1. Ратніков В. С. (2012). Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник / В. С. Ратніков. – Вінниця: ВНТУ, п. 4.6.

2. Закон України «Про освіту». (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page#Text> Закон України «Про вищу освіту». (2021) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page#Text>

3. Фундаментальные ценности академической добротности. (2020). [https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental\\_Values\\_version\\_in\\_Russian.pdf](https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Russian.pdf)

4. Сазик В. (2017). Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichnakontsepsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.



## Тема 5. Науковий дослідник у сучасному суспільстві

### Зміст

- 5.1. Наука, суспільство, ідеологія.
- 5.2. Фактор ідеології в науковому дослідженні. Феномен «лисенківщини» та Атомний (ядерний) проект в СРСР.
- 5.3. Науково-технічний прогрес і етичні виклики сучасності.

### Контрольні питання

1. Поняття ідеології та її роль в суспільстві.
2. Зв'язок ідеології з наукою.
3. Чи завжди роль ідеології в науці негативна?
4. Гносеологічні і соціокультурні корені «лисенківщини».
5. Чому дослідницька позиція Т. Д. Лисенко не є науковою?
6. Значимість радянського атомного (ядерного) проекту.
7. Особливості тріади «свобода наукової творчості - відповідальність суб'єкта - соціальний контроль» і її етичні аспекти.
8. Які основні виклики сучасності на адресу науки?
9. Що таке екологічний імператив і яке його соціокультурне значення?
10. Науково-технічний прогрес і глобальні проблеми сучасності: моральні аспекти.

### Тести

1. Теоретична концепція, що обґрунтовує інтереси певної частини суспільства називається
  - А) соціальної стратегією;
  - Б) ідеологією;
  - В) політикою;
  - Г) футурологією.
  
2. Вплив ідеології на науку залежить від характеру взаємовідносин науки й суспільства. В якому суспільстві особливо небезпечно такий вплив?
  - А) демократичному суспільстві;
  - Б) тоталітарному суспільстві;
  - В) ліберальному суспільстві;
  - Г) в конституційній монархії.
  
3. Теорія стадійного розвитку рослин, що відноситься до фізіології розвитку, була неправомірно протиставлена
  - А) генетиці;
  - Б) теорії еволюції Дарвіна;
  - В) молекулярній біології;
  - Г) теорії креаціонізму.

4. Якому філософу належить твердження, що «ми відповідальні за наслідки наших дій, навіть якщо вони не передбачалися усвідомлено нашою волею»

- А) Агаці Б) Кун
- В) Поппер
- Г) Тулмін

5. Дотримання екологічного імперативу підтримує переконання багатьох вчених в тому що екологічну кризу можна подолати

- А) раціонально застосовуваними науково-технічними засобами; Б) шляхом теорії обмеження зростання;
- В) лібералізацією споживання ресурсів;
- Г) екологічною освітою.

### *Література*

1. Йонас Г. (2001). Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. – К.: Лібра, – 400 с.

2. Кисельов М. М. (2014). Етика науки: виклики сучасності / М. М. Кисельов, Т. В. Гардашук, С. І. Грабовський та ін. – Ніжин. – 71 с.

3. Ленк Х. (1989). Ответственность в технике, за технику, с помощью техники // Философия техники в ФРГ. Сборник статей. – Перевод с нем. и англ. Составители: Ц. Г. Арзаканян, В. Г. Горохов. – М., «Прогресс», – С. 372 – 392.

4. Ратніков В. С., Макаров З. Ю. (2009). Історія та філософія науки. Хрестоматія. – Вінниця: Нова книга. – 416 с. (тексти С. Капіци, М. Реймерса, В. Стьопіна).

### **ТЕМИ ДЛЯ РЕФЕРАТІВ на самостійну роботу**

1. Специфіка наукового дослідження.
2. Особливості методологічних принципів (на прикладі принципу додатковості, або принципу спостережливості, або принципу відповідності).
3. Три етапи (класичний, некласичний і сучасний, або постнекласичний) розвитку науки: епістемологічні та соціокультурні їх особливості.
4. Наукова раціональність і мета наукового дослідження.
5. Наукова раціональність: чому це поняття настільки важливе для визначення наукового дослідження?
6. Чим відрізняється сучасна наукова раціональність від раціональності у класичній науці?
7. Основні етапи еволюції наукової раціональності.
8. Д. Прайс: «Мала» і «Велика» наука.

9. Фундаментальні та прикладні дослідження і зміни їх взаємовідносин у сучасних умовах.
10. Суб'єкт наукової діяльності у концепції наукових революцій Т. Куна.
11. Поняття наукового співтовариства у концепції наукових революцій Т. Куна.
12. Наукова та інженерна діяльність: спільне та відмінне.
13. Концепція ціннісно-нейтральної науки: наскільки вона адекватна сучасній епосі в розвитку науки?
14. У чому полягає обмеженість концепції ціннісно-нейтральної науки в сучасну епоху?
15. Які функції науки несуть максимальне етичне навантаження?
16. А. Пуанкаре про цінність науки.
17. Що таке аксіологізація сучасної науки?
18. У чому полягає обмеженість концепції етосу науки Р. Мертона?
19. Деонтологія та етика науки.
20. Які причини змусили виділити етику науки як специфічний розділ етики?
21. Технологія та етика. Чи є технологічні висловлювання ціннісними судженнями?
22. Технонаука – феномен ХХІ століття (філософсько-етичні аспекти).
23. Сучасний вчений у світі лже-, псевдо-, паранауки.
24. Наука та ідеологія: pro та contra.
25. В якій мірі сучасний вчений може бути конформістом?
26. А. Ейнштейн як етик науки.
27. А. Сахаров – вчений і моральна людина.
28. Концепція «2-х культур» Ч. Сноу та її сучасні ремінісценції.
29. Різноманітна роль ідеології в науці.
30. Мобілізаційна роль ідеології в науці періоду радянської влади.
31. Чому в 1950-і роки кібернетику називали буржуазною лженаукою?
32. Ядерна програма в СРСР та її етичні аспекти.
33. Лисенковщина – феномен псевдонауки: ідеологічні та етичні аспекти.
34. Природа феномену відповідальності вчених-дослідників.
35. В якій мірі сумісні істина та благо?
36. Чому тема відповідальності вченого стала особливо актуальною в наш час?
37. Навіщо потрібен соціальний контроль над наукою в наш час?
38. Як Ви розумієте сутність тріади «свобода наукової творчості – відповідальність вченого – соціальний контроль над наукою»?

## САМОСТІЙНА РОБОТА

### Тема 1. Аналітико-синтетична обробка документів

Мета заняття: Ознайомити аспірантів з правилами бібліографічний опису та сучасними стандартами бібліографічного опису. Навчитися складати бібліографічний опис документу.

#### *Завдання*

1. Правильно оформіть опис наступних джерел:
2. За різними критеріями доберіть 50 джерел до теми «Роботи в хірургії», «Нанотехнології в медицині».

#### *Література*

1. Власова Г. В. Аналітико-синтетична переробка інформації [Електронний ресурс]: навч. посібник / Г. В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова. – Київ: ДАКККіМ, 2006. – 290 с. – Режим доступу: <http://kist.ntu.edu.ua/textDZ/aspI.pdf>.
2. ДСТУ 7448-2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – На заміну ГОСТ 7.26-80; чинний з 2014.07.01. – Київ: Мінеконом розвитку України, 2014. – 46 с.
3. ДСТУ ГОСТ 7.1 2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: чинний з 2007-07-01. – Київ: Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.
4. ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 20 с.
5. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила. – Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. – 18 с.

### Тема 2. Бібліографічний опис електронних документів

Мета заняття: Ознайомити аспірантів з правилами бібліографічний опису та сучасними стандартами бібліографічного опису. Навчитися складати бібліографічний опис електронних документів і Інтернет-ресурсів.

#### *Завдання.*

1. Правильно оформіть опис сайту (ДБТУ, НБУ ім. Вернадського, ДНТБ України).
2. Правильно оформіть опис бази даних ( Scopus, Web of Science, WoS, Open Ukrainian Citation Index (OUCI), Springer).

3. Правильно оформіть опис електронного видання, або його копії.

#### *Література*

1. Власова Г. В. Аналітико-синтетична переробка інформації [Електронний ресурс]: навч. посібник / Г. В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова. – Київ: ДАКККиМ, 2006. – 290 с. – Режим доступу: <http://kist.ntu.edu.ua/textDZ/aspI.pdf>.
  2. ДСТУ 7448-2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – На заміну ГОСТ 7.26-80; чинний з 2014.07.01. – Київ: Мінеконом розвитку України, 2014. – 46 с.
  3. ДСТУ ГОСТ 7.1 2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: чинний з 2007-07-01. – Київ: Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.
  4. ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». – Київ :ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 20 с.
- ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила. – Київ: Мінеконом розвитку України, 2014. –18с.

### **Тема 3. Бібліографічний опис неопублікованих документів, технічної документації**

Мета заняття: Навчитися складати бібліографічний опис дисертацій, авторефераті дисертацій, архівних документів, звітів про НДР, патентів, стандартів.

#### *Завдання*

1. Скласти опис автореферату Цибуха А. В. на тему: «ЛАЗЕРНА ТЕХНОЛОГІЯ СОРТУВАННЯ ОВЕЦЬ ПО КОЛЬОРУ ШЕРСТІ ПРИ ФОРМУВАННІ СТАДА», 05.11.17 – біологічні та медичні прилади і систем. 2021. – 46 с.
2. Скласти опис дисертації свого наукового керівника.
3. Скласти опис патенту одного з науковців ДБТУ.
4. Скласти опис звіту про НДР вашої кафедри.
5. Скласти опис архівного документу.

#### *Література*

1. Власова Г. В. Аналітико-синтетична переробка інформації [Електронний ресурс]: навч. посібник / Г. В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова. – Київ: ДАКККиМ, 2006. – 290 с. – Режим доступу: <http://kist.ntu.edu.ua/textDZ/aspI.pdf>.

2. ДСТУ 7448-2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – На заміну ГОСТ 7.26-80; чинний з 2014.07.01. – Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. – 46 с.
3. ДСТУ ГОСТ 7.1 2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: чинний з 2007-07-01. – Київ: Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.
4. ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016.– 20 с.
5. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила. – Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. –18с

#### **Тема 4. Електронні бібліотеки та архіви відкритого доступу**

Мета заняття: ознайомити аспірантів з колекціями репозитарію ДБТУ(Repository (electronic archive of open access) of the State Biotechnological University) та Національного репозитарію академічних текстів (NRAT Ukraine)

##### *Література*

1. Гавриш Н. Галузеві бібліотечно-інформаційні ресурси як комунікаційні засоби [Електронний ресурс] / Н. Гавриш // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 4. – С. 17 – 22.
2. Давидова І. О. Ринок інформаційних продуктів та послуг: навч. посібник / І. О. Давидова. – Харків : НТМТ, 2012. – 157 с.
3. Сайт Наукової бібліотеки ДБТУ.– режим доступу.– <https://library.btu.kharkov.ua/>.
4. Сайт НРАТ/ NRAT. – режим доступу.– <https://nrat.ukrintei.ua/>.

#### **Тема 5. Вітчизняні та міжнародні наукові бази даних**

Мета заняття: ознайомити аспірантів з вітчизняними та міжнародні науковими базами даних, освоїти їх пошукові можливості.

##### *Література*

1. EBSCO – Режим доступу <http://www.ebsco.com/>.
2. DOAJ: Directory of Open Access Journals. Режим доступу: <http://www.doaj.org/>.
3. Scopus: сайт. – Режим доступу:<http://elsevierscience.ru/products/scopus/>.
4. Web of Science: сайт. – Режим доступу: <https://clarivate.com/products/web-of-science/>.
5. Google Scholar: сайт. – Режим доступу: <https://scholar.google.com.ua/>.

## **Тема 6. Наукова література як джерело інформації. Види наукової продукції**

Мета заняття: освоїти навички роботи з науковою літературою.

### *Завдання*

1. Обґрунтуйте головні етапи роботи з науковою літературою, пов'язаною виключно з вашою науковою темою дослідження.
2. Детально опишіть такий вид наукової літератури, як монографія, у чому його сутність та відмінність від інших видів наукової літератури.
3. Висвітліть вимоги до наукової статті.

### *Література*

1. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень: навч. посібник / А. В. Демківський, П. І. Безус. – Київ: Академія муніципального управління, 2012. – 212 с.
2. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О. В. Крушельницька. – Київ: Кондор, 2003. – 192 с.
3. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – Київ: Знання-прес, 2002. – 296 с.
4. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В. Є. Юринець. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2011. – 179 с.

## **Тема 7. Відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources, OER)**

Мета заняття: ознайомити аспіранті з Відкритими освітніми ресурсами (Open Educational Resources, OER) – для викладання (teaching), навчання (learning) та досліджень (research).

### *Завдання*

1. Здійснити пошук відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources, OER) зарубіжних, вітчизняних.
2. На сайті Creative Commons – ознайомитися з ліцензіями "Creative Commons".

### *Література*

1. Колесникова Т. Відкриті освітні ресурси та відкриті підручники в контексті укріплення потенціалу лідерства бібліотек ЗВО в доступності знань // Вісник Книжкової палати України. – 2023. – № 7. – С. 3 – 15.
2. Колесникова Т. О., Щербатюк Т. Г. Відкрита освіта і відкриті освітні ресурси: Підручники. [Video]. 2022. YouTube. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=RfeKnPEp6aQ&t=34s> (дата звернення: 01.08.2023).

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-ІХ. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>(дата звернення: 01.08.2023).

4. Сайт Наукової бібліотеки ДБТУ. – режим доступу <https://library.btu.kharkov.ua/>.

## **Тема 8. Наукова наукометрична БД Scopus**

Мета заняття: навчитися користуватися інструментами БД Scopus.

### *Завдання*

1. Освоїти основні інструменти пошуку в БД Scopus.
2. Здійснити пошук у БД Scopus за темою свого дослідження.
3. Здійснити пошук джерел, що індексуються у SCOPUS.

### *Література*

1. Scopus : сайт. – Режим доступу: <http://elsevierscience.ru/products/scopus/>.

## **Тема 9. Наукова наукометрична БД Web of Science**

Мета заняття: навчитися користуватися інструментами БД Web of Science

### *Завдання*

1. Освоїти основні інструменти пошуку в БД Web of Science.
2. Здійснити реєстрацію Web of Science.
3. Здійснити пошук за автором, тематичний пошук.
4. Робота з результатами пошуку.

### *Література*

1. Web of Science: сайт. – Режим доступу: <https://clarivate.com/products/web-of-science/>

## **Тема 10. Наукові БД Springer Link, EBSCO, Wiley**

Мета заняття: навчитися користуватися інструментами БД Springer Link, EBSCO, Wiley

### *Завдання*

1. Освоїти основні інструменти пошуку в БД Springer Link, EBSCO, Wiley



2. Здійсними пошук у цих БД за темою свого дослідження.

#### *Література*

1. EBSCO – Режим доступу <http://www.ebsco.com/>.
2. Springer Link – Режим доступу <https://link.springer.com/>.
3. Wiley – Режим доступу <https://onlinelibrary.wiley.com/>.

### **Тема 11. Наукові пошукові системи**

Мета заняття: ознайомити аспірантів з науковими пошуковими системами.

#### *Завдання*

Здійснити пошук інформаційних джерел за темою свого дослідження за пошуковими системами наукової інформації. Google Scholar, BASE, OAIster, Scimago Journal & Country Rank – WorldWideScience.org, DuckDuckGo, EconBiz (Virtual Library for Economics and Business Studies), EULER search engine, FreeFulliDF, Metasearch, Search Engine, RefSeek, Science.gov, ScienceResearch.com, CrossRef, Open Ukrainian Citation Index (OUCI), OASIS, OERSI.

#### *Література*

1. Сайт Наукової бібліотеки ДБТУ. – режим доступу <https://library.btu.kharkov.ua/>

### **Тема 12. Бібліографічні менеджери**

Мета заняття: ознайомити аспірантів з бібліографічними менеджерами Zotero, Mendeley, End Note.

#### *Завдання*

Для оформлення бібліографії й додавання посилань існують спеціальні програми – бібліографічні менеджери. Обрати і вивчити програмне забезпечення для запису і використання літературних посилань одного із менеджерів.

#### *Література*

1. Сайт журналу Наука та метрика. – режим доступу <https://nim.media/releases>
2. Сайт бібліографічного менеджера Zotero. – режим доступу <https://zotero.ru.uptodown.com/windows>
3. Сайт бібліографічного менеджера Mendeley. – режим доступу <https://www.mendeley.com/>

4. Сайт бібліографічного менеджера End Note. Режим доступу <https://web.endnote.com/login?returnUrl=%2Fgroups%2Fall-references%2Fpreferences%2Fall>

### **Тема 13. Міжнародні стилі цитувань**

Мета заняття: ознайомити аспірантів міжнародними стилями цитувань.

#### *Завдання*

1. Скласти список літератури («References») із 5 джерел інформації в стилі APA (American Psychological Association) style.
2. Скласти список літератури («References») із 5 джерел інформації в стилі Harvard style.

#### *Література*

1. Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах [Електронний ресурс]: методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй; Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. – Електронні текстові дані (1 файл: 278,97 Кбайт). – Київ: УБА, 2016. – 117 с.
2. Онлайн-конвертер з української мови для транслітерації.
3. Онлайн-конвертер з російської мови для транслітерації.
4. University of Western Australia (AU): <http://guides.is.uwa.edu.au/harvard>.
5. Anglia Ruskin University (GB): <http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.htm>.

### **Тема 14 Академічна доброчесність. Сервіси Unicheck, Starike Plagiarism**

Мета заняття: ознайомити аспірантів сервісами перевірки на наявність текстових запозичень Unicheck, Starike Plagiarism та іншими безоплатними сервісами.

#### *Завдання*

Освоїти практичні навички роботи з платформами Unicheck, Starike Plagiarism.

#### *Література*

1. Закон України про освіту [№ 2145-VIII від 5 верес. 2017 р.] / Верховна Рада України. – Київ: Парламентське вид-во, 2017. – 128 с.
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Голос України. – 2017. – 27 верес. (N 178/179). – С. 10 – 22;
3. Урядовий кур'єр. – 2017. – 4 жовт. (№ 186). – С. 9 – 19;
4. Офіційний вісник України. – 2017. – № 78. – С. 7 – 84.
5. Про оприлюднення дисертацій та відгуків офіційних опонентів [Електронний ресурс]: наказ МОН України від 22 липня 2015 р. № 885/27330. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0885-15>.
6. Вимоги до оформлення дисертації: затверджено наказом МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 // Офіційний вісник України. – 2017. – N 20. – С. 136 – 141.
7. Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]: лист М-ва освіти і науки України від 24 жовтня 2017 р. № 1/9-565. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-10-26/8150/565.pdf>
8. сайт Unicheck. – режим доступу <https://unicheck.com/uk-ua>
9. сайт Starike Plagiarism. – режим доступу <https://strikeplagiarism.com/uk/>

## СПИСОК ВИКОРИСТВАНИХ ДЖЕРЕЛ

### Основна

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.
2. Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С. К., Зінченко В. М. Кривий Ріг: 2019. – 130с.
3. Довідник з академічної доброчесності / уклад.: В. Г. Гур'янова, Л. Т. Ониксимова, Н. В. Поберій; за заг. ред. Т. О. Маринич. Суми: Сумський державний університет, 2018. – 24 с.
4. Колоїз Ж. В. Академічне письмо та риторика : [практикум]. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. – 196 с.
5. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Упорядники матеріалів: В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. 2019. Електронне видання. Режим доступу: [https://drive.google.com/file/d/1IjtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6\\_58h0Cxq9/view](https://drive.google.com/file/d/1IjtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxq9/view)
6. Ревуцька С.К. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо» /М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. українознавства. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2018. – 81 с.

### Додаткова

1. Артёмов П., Пак І. Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи».* – 2017. № 37. – С. 234 – 240.
2. В Україні фіксують хабарництво у вишах, – експерт. *Освіта.ua*. 11.07.2016 року. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://osvita.ua/consultations/51795/>
3. Гудстейн Д. Обман в науці. *Морфологія*. 2007. 1, № 4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://morphology.dp.ua/\\_pub/sno/metodology/met02.pdf](http://morphology.dp.ua/_pub/sno/metodology/met02.pdf)
4. Дворжакова Владіміра, Смирчка Іржі, Видлакова Матина. Рекомендації для покращення якості вищої освіти в Україні. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/>
5. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Заброта Д. Г. Державна антикорупційна політика в Україні:

теорія, правова основа, інституціалізація: монографія. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Сімф.: Крим навчпеддержвидав, 2013. – 367с.

7. Ільчишин Н. М. Загальні принципи методології оцінювання. *Імідж сучасного педагога*. – № 3 (180). – 2018. – С. 9 – 13.

8. Іщенко Н.Г. Жанрова палітра наукової комунікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. – 2014. Випуск 42. – С. 67 – 69.

9. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. К.: Академія, 2007. – 360 с.

10. Майже 60 студентів виключили з Гарварду за списування на іспитах. Українські новини. 02 Лютого 2013 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/179895-mayzhe-60-studentiv-vyklusyuly-z-garvardu-za-spysuvannya-na-ispytakh>

11. Мельниченко А. Кодекс честі як інструмент дотримання академічної чесності науковця і освітянина. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Київ: Таксон, 2016. – С. 171 – 183.

12. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/>

13. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець. Науковотехнічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ: УБА, 2016. 117 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: [http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/International%20style%20citations\\_2017.pdf?id=d1b22a28-96eb-4ca4-9ac7-8e29a393b9fb](http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/International%20style%20citations_2017.pdf?id=d1b22a28-96eb-4ca4-9ac7-8e29a393b9fb)

14. Нестеренко Ксенія. Феномен «Доктора Пі»: як ЗМІ та чиновники видали шахраю ліцензію на вбивство. УНІАН. Інформаційне агентство. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/884757-fenomen-doktora-pi-yak-zmi-ta-chinovniki-vidali-shahrayu-litsenziyu-na-vbivstvo.html>

15. Ніколаєв Євген. Як просувати цінності академічної доброчесності в українських університетах? *Освітня політика*. 09.02.2018 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/YAk-prosuvati-czinnosti-AD-u-vishah.pdf>

16. Німецький міністр подала у відставку після втрати наукового ступеня Українська правда. 9 лютого 2013. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2013/02/9/6983197/>

17. Онищенко Оксана. Чому студенти списують. *Дзеркало тижня*. Випуск № 24, 22 – 25 червня 2019 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://academiq.org.ua/novynu/chomu-studenty-spysuyut/>

18. Охорона авторського права в Україні. *ОсвітаUA*. 2010. Субота, 30 січня. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11257/>

19. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (29.10.2019 року). Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c/>
20. Сацик Володимир. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? *Освітня політика. Портал громадських експертів*. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
21. Семенов О., Фаст О. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 221 с.
22. Семенов О. М., Семеніхіна О. В., Безуглий Д. С. Формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища як наукова проблема. *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2017. Том 62, № 6. – С. 240 – 252. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/1917/1286>
23. Слободянюк О. М. Стан дослідження проблемизабезпечення академічної доброчесності у вищій освіті України. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – 2019. – Випуск 70. – С. 236 – 240.
24. Сорока Михайло. Чудо-промені видатного українця. Іван Пулюй. *Укрінформ*. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2867756-cudopromeni-vidatnogo-ukrainca-ivan-puluj.html> 02.02.2020
25. Стадний Єгор. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByYt3wkv0LOAd282OEtWaTJwX1U/view>
26. Стеченко О. В. Проблема академічної чесності в навчальному процесі танауці: досвід *Національного медичного університету імені О. О. Богомольця*. *Медична освіта*. – 2016, № 3. – С. 93 – 98.
27. Студенти КНЕУ зафіксували, як їм продають шпаргалки біля гуртожитка. ВІДЕО. Українська правда. 10 січня 2017. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/01/10/222064/>
28. Федорченко Юрій. Академічна недоброчесність у вищій школі як системна проблема. *Освітня політика. Портал громадських експертів*. [Електронний ресурс] Опубліковано 23.12.2017. Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/1105-akademichna-nedobrochesnist-u-vishchij-shkoli-yak-sistemna-problema>
29. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Пер з англ.

2019. – 37 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: [https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental\\_Values\\_version\\_in\\_Ukrainian.pdf](https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Ukrainian.pdf).

30. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2012. – 320 с.

31. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. – К., 2016. – 61 с.

32. Юдін А. Пошукові системи світу, статистика 2018. Marketer. 06.06.2018. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://marketer.ua/ua/search-engine-stat-2018/>.

33. Як третьокурсники склали міжнародний іспит з основ медицини (IFOM): відгуки студентів. Міністерство охорони здоров'я. Новини. 23 липня 2019 р. [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://moz.gov.ua/article/news/jak-tretokursniki-skladali-mizhnarodnij-ispit-z-osnov-medicini-ifom-vidguki-studentiv>

34. Ярошенко Тетяна. Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США). *Освітній портал*. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/student/studying/articles/2.html>

Навчальне видання

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА НАУКОВОГО ПОШУКУ**

Методичні вказівки  
для проведення практичної та самостійної роботи

Укладачі:  
**Н. Г. Косуліна, М. Л. Лисиченко, В. О. Шигимага**

Підписано до друку 5.02.2025 р.

Формат 60 x 84 1/16. Гарнітура Garamond. Умовн. друк. арк. – 2.

Наклад – 100 прим.

Державний біотехнологічний університет



